

```
to bar = -50.5
to dm3 = -50.5
to cm3/mol = -50.5
sigp=0.001[bar] = 0.001 [bar]
```

Za teploty

$T=(300+\text{rnd}(78))*1[\text{K}] = 376 [\text{K}]$ jsme měřili tlak SF_6 v nádobě o objemu
 $V=(1+\text{rnd}(5))*1[\text{L}] = 5 [\text{dm}^3]$. Získali jsme následující závislost absolutního tlaku na látko-
vém množství plynu v nádobě:
 $T_c=318.7[\text{K}] = 318.7 [\text{K}]$
 $p_c=3.76[\text{MPa}] = 37.6 [\text{bar}]$
 $a=R*2*T_c**2.5/p_c/9/(\text{cbrrt}(2)-1) = 14.25 [\text{m}^5 \text{ kg s}^{-2} \text{ K}^{0.5} \text{ mol}^{-2}]$
 $b=(\text{cbrrt}(2)-1)/3*R*T_c/p_c = 61.06 [\text{cm}^3/\text{mol}]$
 $\text{def RK}=R*T/(V_m-b)-a/\text{sqrt}(T)/V_m/(V_m+b) = (\text{defined})$

n	p
$p=(0.38+0.04*\text{rnd}(0))*1[\text{MPa}] = 4.193 [\text{bar}]$ $V_m=\text{solve } V_m=R*T/p \text{ RK}-p = 7281 [\text{cm}^3/\text{mol}]$ $n=V/V_m = 0.6867 [\text{mol}]$ $p+\text{sigp}*\text{rnd}(1) = 4.194 [\text{bar}]$	
$p=(0.78+0.04*\text{rnd}(0))*1[\text{MPa}] = 7.932 [\text{bar}]$ $V_m=\text{solve } V_m=R*T/p \text{ RK}-p = 3764 [\text{cm}^3/\text{mol}]$ $n=V/V_m = 1.328 [\text{mol}]$ $p+\text{sigp}*\text{rnd}(1) = 7.932 [\text{bar}]$	
$p=(1.18+0.04*\text{rnd}(0))*1[\text{MPa}] = 11.96 [\text{bar}]$ $V_m=\text{solve } V_m=R*T/p \text{ RK}-p = 2435 [\text{cm}^3/\text{mol}]$ $n=V/V_m = 2.053 [\text{mol}]$ $p+\text{sigp}*\text{rnd}(1) = 11.96 [\text{bar}]$	
$p=(1.58+0.04*\text{rnd}(0))*1[\text{MPa}] = 15.98 [\text{bar}]$ $V_m=\text{solve } V_m=R*T/p \text{ RK}-p = 1776 [\text{cm}^3/\text{mol}]$ $n=V/V_m = 2.816 [\text{mol}]$ $p+\text{sigp}*\text{rnd}(1) = 15.98 [\text{bar}]$	
$p=(1.98+0.04*\text{rnd}(0))*1[\text{MPa}] = 20.07 [\text{bar}]$ $V_m=\text{solve } V_m=R*T/p \text{ RK}-p = 1375 [\text{cm}^3/\text{mol}]$ $n=V/V_m = 3.635 [\text{mol}]$ $p+\text{sigp}*\text{rnd}(1) = 20.07 [\text{bar}]$	

Vypočtěte druhý viriálový koeficient B za teploty

$T = 376 [\text{K}]$ a fugacitní koeficient za téže teploty a tlaku

```
p=1.6[MPa]+0.1[MPa]*rnd(3) = 16 [bar] .
```

Bonus (+10 bodů) Která hodnota je zatížena menší chybou? Proč?

```
B2=b-a/R/T**1.5 = -174 [cm3/mol]
```

```
Vm=solve Vm=R*T/p RK-p = 1773 [cm3/mol]
```

```
def Z=RK*Vm/R/T = (defined)
```

```
lnphi=ln(Vm/(Vm-b))+a/(R*T**(3/2)*b)*ln(Vm/(Vm+b))-ln(Z)+Z-1 = -0.09075
```

```
phi=exp(lnphi) = 0.9132
```

Návod – viriálový koeficient. Z tlakového viriálového rozvoje

$$V_m = \frac{RT}{p} + B \quad (1)$$

dostaneme, že funkce

$$\tilde{B}(p) = V_m - \frac{RT}{p} \quad (2)$$

konverguje pro $p \rightarrow 0$ k druhému viriálovému koeficientu B .

Vyneste proto (pomocí vhodného softwaru, případně na čtverečkovaný papír) závislost $\tilde{B}(p)$, kde V_m v rovnici (2) je ovšem $V_m = V/n$. Pak proložte přímkou nebo hladkou křivku danými body a stanovte limitu $\tilde{B}(p \rightarrow 0) = B$. Prokládat můžete od ruky. Uvědomte si, že data jsou zatížena konstantní nejistotou v měření tlaku, ale vzhledem k dělení tlakem je nejistota výrazu (2) větší pro menší tlaky, což zneprůjemňuje extrapolaci. Prokládaná přímka či křivka nemusí procházet přesně všemi body, ale měla by být hladká s tím, že může spíš s nějakou nepřesností minout body pro nízký tlak.

Profesionální možností (nevyžadovanou v této úloze) je použít metodu nejmenších čtverců a nafitovat $\tilde{B}(p)$ na vhodný vzorec (zde stačí lineární funkce, jindy by byla vhodná kvadratická funkce). Tím dostanete extrapolovanou $B(0) = B$ včetně odhadu nejistoty. V případě fitování dejte bodům váhu úměrnou kvadrátu tlaku (tj. standardní chyba σ bodu je nepřímo úměrná tlaku). **Příklad fitování v Excelu a LibreOffice.**

Návod – fugacitní koeficient. Pro fugacitní koeficient platí:

$$\ln \varphi = \int_0^p \left(\frac{V_m}{RT} - \frac{1}{p'} \right) dp' = \frac{1}{RT} \int_0^p \tilde{B}(p') dp'. \quad (3)$$

Integrál od 0 do $p =$

p = 16 [bar] spočtete numericky, zde stačí lichoběžníkové pravidlo (jindy by bylo vhodné třeba Simpsonovo pravidlo).

Profesionálové mohou nafitovanou funkci $\tilde{B}(p)$ zintegrovat. Z rov. (3) pak dostanete $\ln \varphi$.